

УДК 331.5(045)

Сучасний стан та перспективи міграційного руху обумовлені глобальними трендами та загрозами

Чепеленко А.М.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економіки підприємств та менеджменту
Української інженерно-педагогічної академії

Чепеленко Д.С.

аспірант кафедри міжнародної економіки
Донецького національного університету

У роботі розглянуто сучасний стан та перспективи міграційного руху, обумовлені глобальними трендами та загрозами, виявлено основні закономірності міграційної динаміки до 2030 року, порівняно глобальні економічні та соціальні загрози та їх можливий вплив на перспективи подальшого міграційного руху, а також, вплив міграційних процесів на грошово-кредитну політику розвинених країн та їх залежність від демографічного зсуву. Виявлено канали впливу грошово-кредитної політики на різні категорії населення (молодого та старіючого). Доведено, що гіпотеза життєвого циклу вказує на чіткий зв'язок між ефективністю грошово-кредитної політики з демографічними та міграційними показниками.

Ключові слова: міграційний рух, глобальні тренди, глобальні загрози, демографічні процеси, демографічне вікно, грошово-кредитна політика, зайнятість, процентна ставка.

Чепеленко А.М., Чепеленко Д.С. СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ МИГРАЦИОННОГО ДВИЖЕНИЯ, ОБУСЛОВЛЕННЫЕ ГЛОБАЛЬНЫМИ ТРЕНДАМИ И УГРОЗАМИ

В работе рассмотрено современное состояние и перспективы миграционного движения, обусловленные глобальными трендами и угрозами, выявлены основные закономерности миграционной динамики до 2030 года, проведено сравнение глобальных экономических и социальных угроз и их возможное влияние на перспективы дальнейшего миграционного движения, а также, влияние миграционных процессов на денежно-кредитную политику развитых стран и их зависимость от демографического сдвига. Виявлено каналы влияния денежно-кредитной политики на различные категории населения (молодого и стареющего). Доказано, что гипотеза жизненного цикла указывает на четкую связь между эффективностью денежно-кредитной политики с демографическими и миграционными показателями.

Ключевые слова: миграционное движение, глобальные тренды, глобальные угрозы, демографические процессы, демографическое окно, денежно-кредитная политика, занятость, процентная ставка.

Chepelenko A.M., Chepelenko D.S. CURRENT STATUS AND PROSPECTS MIGRATION MOVEMENTS RESULTING FROM GLOBAL BRANDS AND THREATS

The article discussed the current state and prospects of migration movements resulting from global trends and threats, revealed the basic laws of migration dynamics until 2030, a comparison of global economic and social threats and their potential impact on the prospects for further migratory movements, as well as, the impact of migration on the monetary -Lending policy of developed countries and their dependence on the demographic shift. Revealed channels of influence of monetary policy on the different categories of the population (young and aging). It is proved that the life-cycle hypothesis points to a clear link between the effectiveness of monetary policy to demographic and migration indicators.

Keywords: migratory movement, global trends, global threats, demographic processes, demographic window, monetary policy, employment, interest rates.

Постановка проблеми. Глобальна економічна криза стала причиною підвищення рівня динаміки міжнародної міграції і в осяжному майбутньому, міжнародна міграція буде мати стійкий висхідний тренд. У зв'язку з цим, розуміння справжньої природи цього явища необхідно для ефективного його використання та управління, тому досить важливо не тільки встановити чисельність, походження і призна-

чення міжнародних міграційних потоків, але й їх правовий статус, економічні та соціальні наслідки.

До того ж, кількісні оцінки майбутнього впливу міграційних потоків і адаптація до змін у відповідних масштабах істотно впливатимуть на прийняття важливих державних рішень при певних соціально-економічних траєкторіях розвитку в умовах невизначеності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Численні дослідження тенденцій і специфіки міжнародних переміщень населення та їх вплив на економічні, соціальні та екологічні стратегії зростання у своїх роботах висвітлювали такі науковці як J. Bullard [2], M. Busch [3], M. Canon [4], N. Jaimovich [10], G. Moscarini [13] та інші.

Мета статті (постановка завдання).

Метою статті є визначення сучасного стану та перспектив міграційного руху, обумовлених глобальними трендами та загрозами, виявлення основних закономірностей міграційної динаміки до 2030 року, порівняння глобальних економічних та соціальних загроз та їх можливий вплив на перспективи подальшого міграційного руху.

Для проведення дослідження була використана статистична інформація Світового Банку, ООН, Світового Економічного форуму, Бюро статистики труда США щодо основних макроекономічних (динаміка ВВП, демографічні характеристики населення, показники економічного зростання та ін.) показників.

Виклад основного матеріалу дослідження. Чисельність міжнародних мігрантів у світі збільшується і демонструє стійке зрос-

тання в два етапи: з 1960 по 1985 рік у середньому з 2,3% загальної чисельності населення світу, з 1990 по 2010 рік близько 3,0% зі значним збільшенням з 1985 по 1990 роки, та в період 2010-2015 років сповільнюється, впавши близько 1,9% в рік (рис. 1).

Згідно оцінок Міжнародної організації з міграції, в 1965-2015 рр. обсяг міграційних переміщень збільшився з 75 до 244 млн. осіб і рухається паралельно з прискореним процесом глобальної інтеграції [7].

Згідно статистичних даних ООН в 2015 році майже дві третини всіх міжнародних мігрантів проживали в країнах з високим рівнем доходу: Європі (30,8%) і Азії (30,7%), 22,1% у Північній Америці, 8,6% в Африці, 3,7% у Латинській Америці і Карибському басейні і 3,3% в Океанії.

Серед глобальних трендів 2030 року виділяють два основних мегатренди, якими є демографічні тенденції, особливо, збільшення старіючого населення та міжнародної міграції і зростаючі потреби в ресурсах які, можуть привести до продовольчої, водної та енергетичної кризи, які протягом наступних 15-20 років отримають набагато більший імпульс (табл. 1).

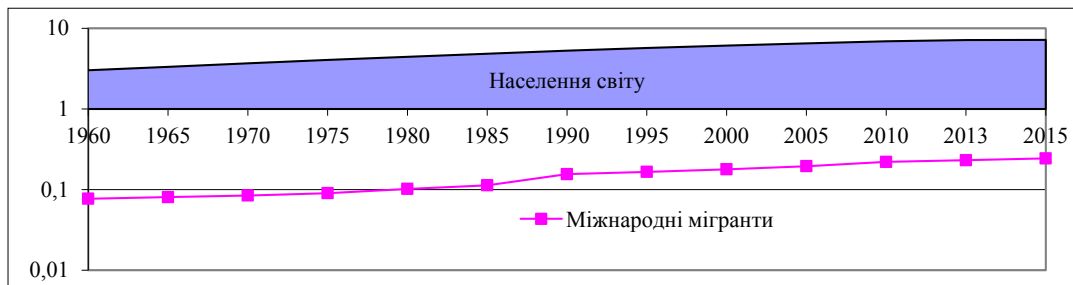

Рис. 1. Динаміка світової міжнародної міграції у 1960-2015рр., млн. осіб [1; 7]

Таблиця 1

Глобальні мегатренди 2030 року [9]

Мегатренди	Характеристика
Індивідуальне розширення прав і можливостей	Індивідуальне розширення прав і можливостей прискориться через зниження рівня бідності, зростання глобального середнього класу, рівня освіти, широкого використання нових комунікацій і виробничих технологій, а також підвищення рівня охорони здоров'я
Дифузія влади	Переміщення влади до мереж і коаліцій багатополярного світу
Демографічні візерунки	Демографічна дуга нестабільності буде звужуватися, економічне зростання може знизитися через старіння населення світу, 60% якого буде проживати в урбанізованих районах; міграція буде збільшуватися
Продовольчі, водні та енергетичні взаємозв'язки	Попит на ресурси істотно зросте за рахунок збільшення глобального населення. Вирішення проблем, що мають відношення до одного з ресурсів, буде пов'язано з поставками і попитом на інші.

З одного боку, у майбутньому, чотири демографічні тенденції визначатимуть економічні і політичні відносини між країнами:

- старіння населення, характерне як для країн Заходу, так і для більшості країн, що розвиваються;
- значне скорочення молоді (25 років і менше);
- міграція, яка стане транскордонним питанням;
- зростаюча урбанізація.

З іншого, стимулювання економічного зростання і збільшення частки середнього класу призведе до збільшення попиту на продукти харчування (35%), воду (40%) та енергію (50%). При цьому, зміна клімату призведе до погіршення перспектив наявності цих критичних ресурсів в Західній Азії і Північній Африці, західній частині Центральної Азії, Південної Європи, Південної Африки і на південному заході США. Загрозою рішення проблем стане унеможливлення роз'єднання або пріоритетності одного із ресурсів, не зачіпаючи пропозиції і попит на інші.

У звіті «Global Risks 2016» зазначено, що глобальні загрози пов'язані між собою і мають системні наслідки (табл. 2).

Національна розвідувальна рада США дослідив взаємозв'язок продовольчої, водної, енергетичної та екологічної криз визначає глобальні тенденції посилення великомасштабної вимушеної міграції [14].

У короткостроковій перспективі актуальними стануть загрози, пов'язані з міждержавними конфліктами та великомасштабними терористичними атаками, але найближчі десять років переважатимуть ризики, пов'язані з екологічними тенденціями, а саме, водні кризи, невдачі адаптації до зміни клімату, продовольчі кризи та втрата біорізноманіття та екосистемне руйнування, а також, соціальна нестабільність. Також, слід звернути увагу на те, що найбільшою загрозою визначаються водні кризи, які з глобальних екологічних загроз у 2012-2014 роках стали глобальними соціальними загрозами у 2015 році.

Швидко зростаюче населення, урбанізація (міграція) і виникаючий середній клас, стимулюють зростання споживання і попиту на воду в світі. Сучасні дослідження [10] підтверджують, що сьогодні 33 країни стикаються з надзвичайно високим рівнем водного стресу, а такі країни як Чилі, Естонія, Намібія і Ботсвана можуть зіткнутися з особливо значним збільшенням водного стресу до 2040 року. Чотирнадцять з 33 країн знаходяться на Близькому Сході, у тому числі дев'ять з них (Бахрейн, Кувейт, Палестина, Катар, Об'єднані Арабські Емірати, Ізраїль, Саудівська Аравія, Оман і Ліван) мають надзвичайно високий рівень водного стресу в світі і, в значній мірі, спираючись на використання підземних вод і опріснення морської

Таблиця 2

Показники глобальних загроз 2014-2025 рр. [8]

Глобальні загрози					
економічні			соціальні		
2014 р.	2015 р.	2025 р.	2014 р.	2015 р.	2025 р.
Фіскальні кризи в ключових економіках			Продовольча криза		
Глобальні економічні шоки від змін ціни на енергоресурси			Некеровані хронічні захворювання	Помилки градобудівництва	
Криза ліквідності банків і ринку капіталів	Дефляція		Глибока політична та соціальна нестабільність	Глибока соціальна нестабільність	
Втрата крупного фінансового механізму			Стойкі до антибіотиків бактерії	Швидке і масове розповсюдження інфекційних хвороб	
Збій великих інфраструктурних мереж			Спалах пандемії	Водні кризи	
Зниження важливості долара США як світової резервної валюти	Завищення вартості активів		Невдала урбанізація	Масштабна вимушена міграція	
Високий структурний рівень безробіття / неповна зайнятість			Нерівність доходів		
Некерована інфляція					

води, зіткнутися з винятковими проблемами в майбутньому.

Засуха і нестача води в Сирії, також, сприяли загостренню економічної ситуації, наслідком якої стала громадянська війна (2011 року) [15]. Виснаження водних ресурсів і хронічна безгосподарність стали причиною урбанізації 1,5 млн чоловік, в першу чергу фермерів і пастухів, і збільшення загальної дестабілізації в Сирії, що стало однією з причин міграційної кризи 2015 року.

Жодна з країн не вільна від проявів процесу старіння і результатом такого процесу є зростання співвідношення літнього населення та населення працездатного віку, так званий коефіцієнт залежності від старого населення (рис. 2).

Більше того, через тотальне зниження рівня народжуваності світ швидко старіє і при збере-

женні існуючих рівнів народжуваності і смертності в європейських країнах кількість дітей віком до 15 років скоротиться до 2060 р на 40% (до 87 млн), а чисельність літніх подвоїться (до 169 млн осіб). Якщо Європа має намір зберегти сьогоднішнє співвідношення вікових груп населення, то їй доведеться прийняти до 2060 р. 169 млн іммігрантів, переважно з країн Африки і Середнього Сходу, але швидке зростання цих меншин може підірвати соціальну згуртованість і просування реакційної політики.

Ситуація старіючого населення в країнах Європейського союзу потребує до 2035 року залучення в західноєвропейську економіку не менш 35 млн працівників-мігрантів, бо без цього неможливо буде підтримати сучасну пенсійну систему ЄС та його передові економічні позиції.

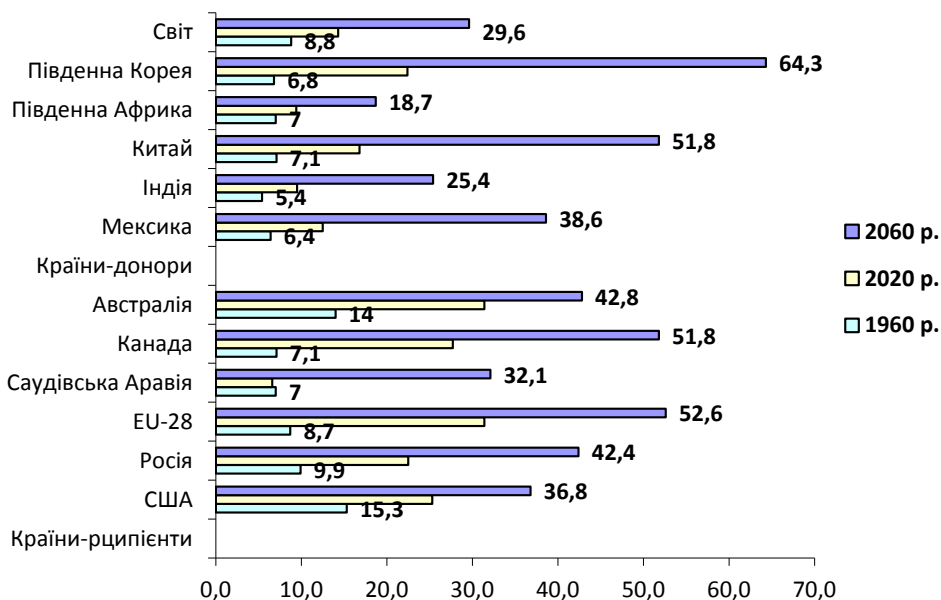

Рис. 2. Динаміка та прогнозні значення коефіцієнту залежності від старого населення [18]

Таблиця 3

Демографічне вікно можливостей [9]

Країна	Середній вік, роки		Демографічне вікно, роки
	2010	2030	
Бразилія	29	35	2000-2030
Індія	26	32	2015-2050
Китай	35	43	1990-2025
Росія	39	44	1950-2015
Іран	26	37	2005-2040
Японія	45	52	1965-1995
Німеччина	44	49	1950-1990
Великобританія	40	42	1950-1980
США	37	39	1970-2015

Прогнози демографів свідчать про те, що в найближчі 50 років вікова структура населення в європейських країнах різко зміниться на користь середнього і старшого віку [18].

Група країн, де середній вік населення становить 35-45 років, також, буде збільшуватися. Однак, існують винятки, такі як Китай, який втратив переваги і можливості демографічного бонусу, але інвестував значні кошти в людський капітал, що дасть можливість в майбутньому уникнути довгострокових ризиків.

У Сполучених Штатах збільшення частки людей похилого віку буде відбуватися повільно у зв'язку з високою швидкістю імміграції та рівня народжуваності.

Слід зауважити, однак, що зазначені прогнози носять інерційний характер. Це означає, що вони виходять із припущення про невторчання в демографічні процеси активної цілеспрямованої волі держави і суспільства, з того, що демографічний процес зумовлений.

Таким чином, старіння населення країн і підтримка їх рівня життя збільшить попит на робочу силу і буде стимулювати глобальну міграцію.

Деякі аналітики вважають, що старіння суспільства є причиною фінансових військових і макроекономічних ризиків.

Можливості для мігрантів в країнах, де існує демографічна криза, будуть продовжувати існувати, навіть якщо економічне зростання цих країн сповільнюється: у Німеччині, частина молодих людей у віці 15-24 років, скоротиться на 25% або близько 2,5 млн чоловік в 2035 році; в Японії на 25% або 3 млн чоловік, навіть в США, при тому, що частина молодих людей буде зростати, кількість мігрантів скоротиться з 14% до 12,8% (табл. 3).

Країни, які накопичують значну частку старіючого населення, зіткнуться з уповільненням сукупного ВВП, зниженням продуктивності і будуть змушені проводити економічно ефективні реформи (вихід на пенсію, програми медико-санітарної допомоги, стримування дискреційних державних витрат, збільшення податкового навантаження і т.д.

У теорії, більш високі темпи міграції сприяють більш високим доходам. За оцінками Світового Банку, збільшення на 3% міграційного руху до 2025 року призведе до збільшення на 0,6% світового доходу, при цьому, прибуток складе 368 млрд дол США.

У зв'язку з цим, еліти розвинених країн, все частіше, розглядають можливості міграційної політики в рамках економічної стратегії зростання.

Висновки. Жоден відтворювальний процес у реальному сучасному економічно розвиненому і інтегрованому суспільстві не виникає без впливу на нього тих змін, які пов'язані з міграційними процесами. Темпи розвитку і характер міграційних процесів зумовлені, насамперед, зростанням потреб розвинених країн у трудових ресурсах і супроводжуваним глобалізацією поглибленням соціальної поляризації і загостренні проблем.

На наш погляд, це розкриває стратегічну лінію в управлінні міжнародними міграційними процесами, що підтверджується і виконанням компенсуючої функції в частині стабілізації чисельності населення світу, яку виконує міжнародна міграція в період різкого збільшення природного спаду населення в самий кризовий період розвитку.

ЛІТЕРАТУРА:

1. 232 million international migrants living abroad worldwide – new UN global migration statistics reveal / Департамент економічних та соціальних питань ООН [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://esa.un.org/unmigration/wallchart2013.htm>
2. Bullard, James, "The Rise and Fall of Labor Force Participation in the U.S." Speech at the Exchequer Club, Washington, DC, February 19, 2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://research.stlouisfed.org/econ/bullard/the-rise-and-fall-of-labor-force-participation-in-the-u-s/>.
3. Busch, Michael E. "The CPS Redesign's Effects on Measured Unemployment Duration in the Great Recession." *B.E. Journal of Economic Analysis & Policy*, May 2012, 12(1), pp. 1-19.
4. Canon, Maria E.; Debbaut, Peter and Kudlyak, Marianna. "A Closer Look at the Decline in the Labor Force Participation Rate." *Federal Reserve Bank of St. Louis Regional Economist*, October 2013, pp. 10-11 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.stlouisfed.org/publications/pub_assets/pdf/re/2013/d/labor_orce.pdf.
5. Erceg C.J., Levin A.T. Labor Force Participation and Monetary Policy in the Wake of the Great Recession / *International Monetary Fund*. – July 2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2013/wp13245.pdf>
6. *International Labor Comparisons* / Бюро статистики труда США (БСТ) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bls.gov/fls/ichcc.htm#table2.2>

7. International Migration Report 2015 / Департамент економічних та соціальних питань ООН [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.un.org/en/development/desa/population/migration/publications/migrationreport/docs/MigrationReport2015_Highlights.pdf
8. Global Risks 2016, 10th Edition is published by the World Economic Forum / World Economic Forum. – Geneva, 2016 – URL: <http://www3.weforum.org/docs/Media/TheGlobalRisksReport2016.pdf>
9. Global Trends 2030: Alternative Worlds a publication of the National Intelligence Council / December 2012 NIC 2012-001. – Isbn 978-1-929667-21-5 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dni.gov/nic/globaltrends>
10. Jaimovich, Nir and Siu, Henry. "The Trend is the Cycle: Job Polarization and Jobless Recoveries." Unpublished manuscript, 2013, Duke University.
11. Loungani P. Seven Lean Years / International Monetary Fund [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/fandd/2015/03/loungani.htm>
12. Martin, Fernando M. "U.S. Inflation and Its Components." Federal Reserve Bank of St. Louis Economic Synopses, 2013, No. 33, December 6, 2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://research.stlouisfed.org/publications/es/13/ES_33_2013-12-06.pdf.
13. Moscarini, Giuseppe, and Fabien Postel-Vinay. 2012. "The Contribution of Large and Small Employers to Job Creation in Times of High and Low Unemployment: Dataset." American Economic Review [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dx.doi.org/10.1257/aer.102.6.2509>
14. National Intelligence Council (NIC). 2012. Global Trends 2030: Alternative Worlds. Washington DC: NI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.dni.gov/files/documents/GlobalTrends_2030.pdf
15. Short-term labor market outlook and key challenges in G20 countries / International Labor Office, Geneva Organization for Economic Co-operation and Development, Paris. July 2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.oecd.org/els/emp/G20_2013_Report_E_Stat_Russia130703.pdf
16. The World Is Facing A Global Job Crisis / Бізнес-інсайдер [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.businessinsider.com/afp-world-bank-warns-of-global-jobs-crisis-2014-9#ixzz3W9pU1Arh>
17. Trends in International Migrant Stock: Migrants by Destination and Origin / Организация Объединенных Наций, Департамент по экономическим и социальным вопросам [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.un.org/en/development/desa/population/migration/data/index.shtml>
18. Чепеленко А.М. Развитие геоэкономических отношений в условиях геополитической нестабильности / А.М. Чепеленко // Problems of social and economic development of business Collective monograph. – Publishing House «BREEZE», Montreal, Canada, 2014 – P. 194-199.
19. Чепеленко Д.С. Особенности международной миграционной политики в условиях глобализации и вызовов / Д.С. Чепеленко // Вісник Хмельницького Національного університету : науковий журнал. Економічні науки. – Т. 1. – №4 (214). – Хмельницький: Хмельницький Національний університет, 2014. – С. 57-61.